

Универзитет “Св. Кирил и Методиј”
Природно-математички Факултет- Скопје
Институт за географија

НАЦИОНАЛНИОТ ПАРК ПЕЛИСТЕР

Проф. д-р Драган Колчаковски

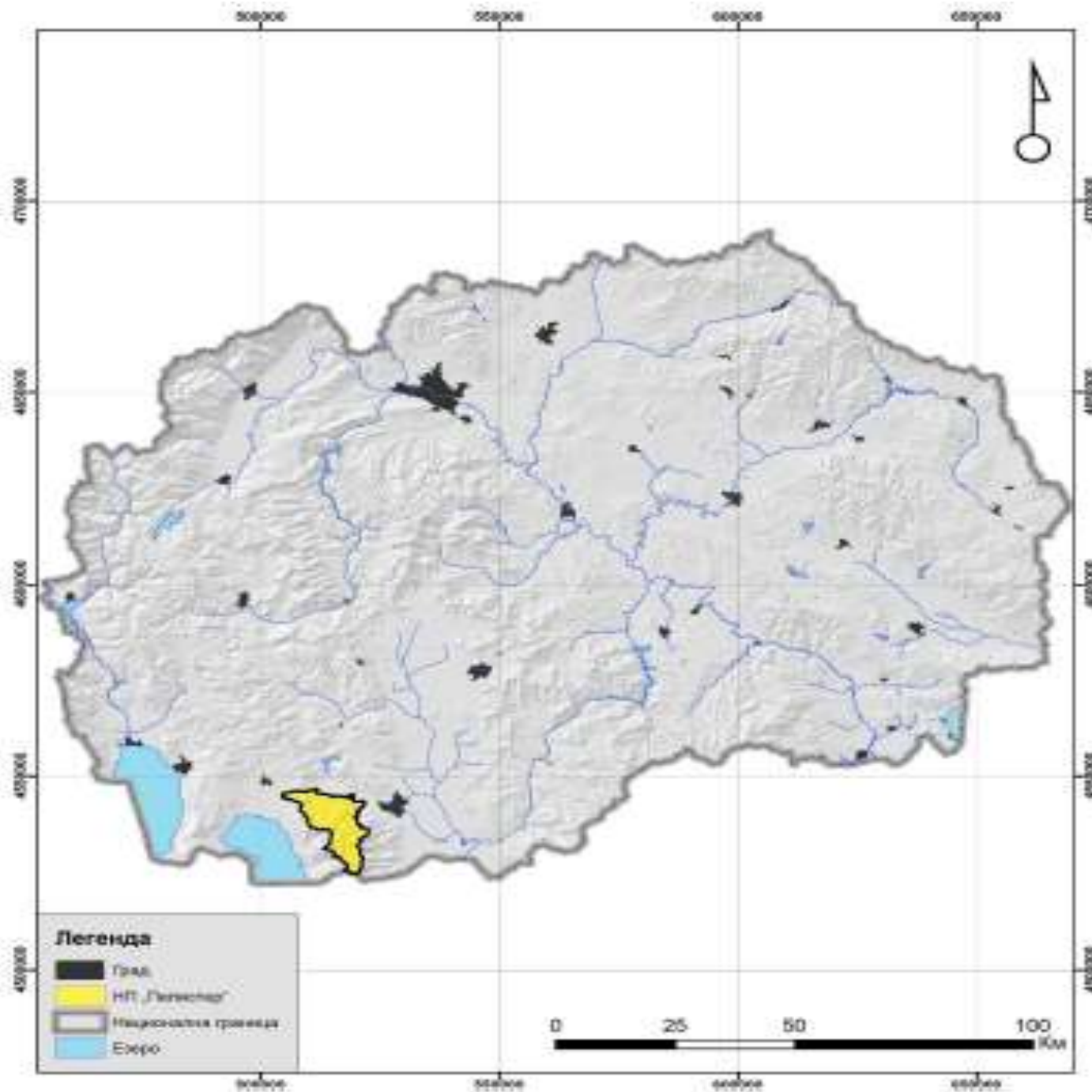
Геодиверзитетот е разновидност на геолошките (карпи), геоморфолошките (релјефни форми) и почвени карактеристики, составот, системите и процесите. (Sharples,1995)

Геодиверзитетот е дефиниран како, „природен опсег (разновидност) на геолошките (карпи, минерали, фосили), геоморфолошките (релјефните форми, процеси) и почвените карактеристики. Тоа ги вклучува нивните збирки, врски, својства, толкувања и системи “(Gray, 2004)

Според, Serrano и Riuz-Flano (2007) концептот на геодиверзитетот се појавил во 1940 година од страна на аргентинскиот географ Frederico Alberto Daus, кој ги навел како термини географска разновидност на места, општини, региони и човечки живеалишта

Според Burek и Potter (2002), проучувањето на геодиверзитетот започнува во 1991 година на Првиот Меѓународен симпозиум на Конзервација на геолошкото наследство, а пак според Gray (2004,2008) почетоките за концептот ги поврзува со Самитот на Земјата во Рио во 1992 година.

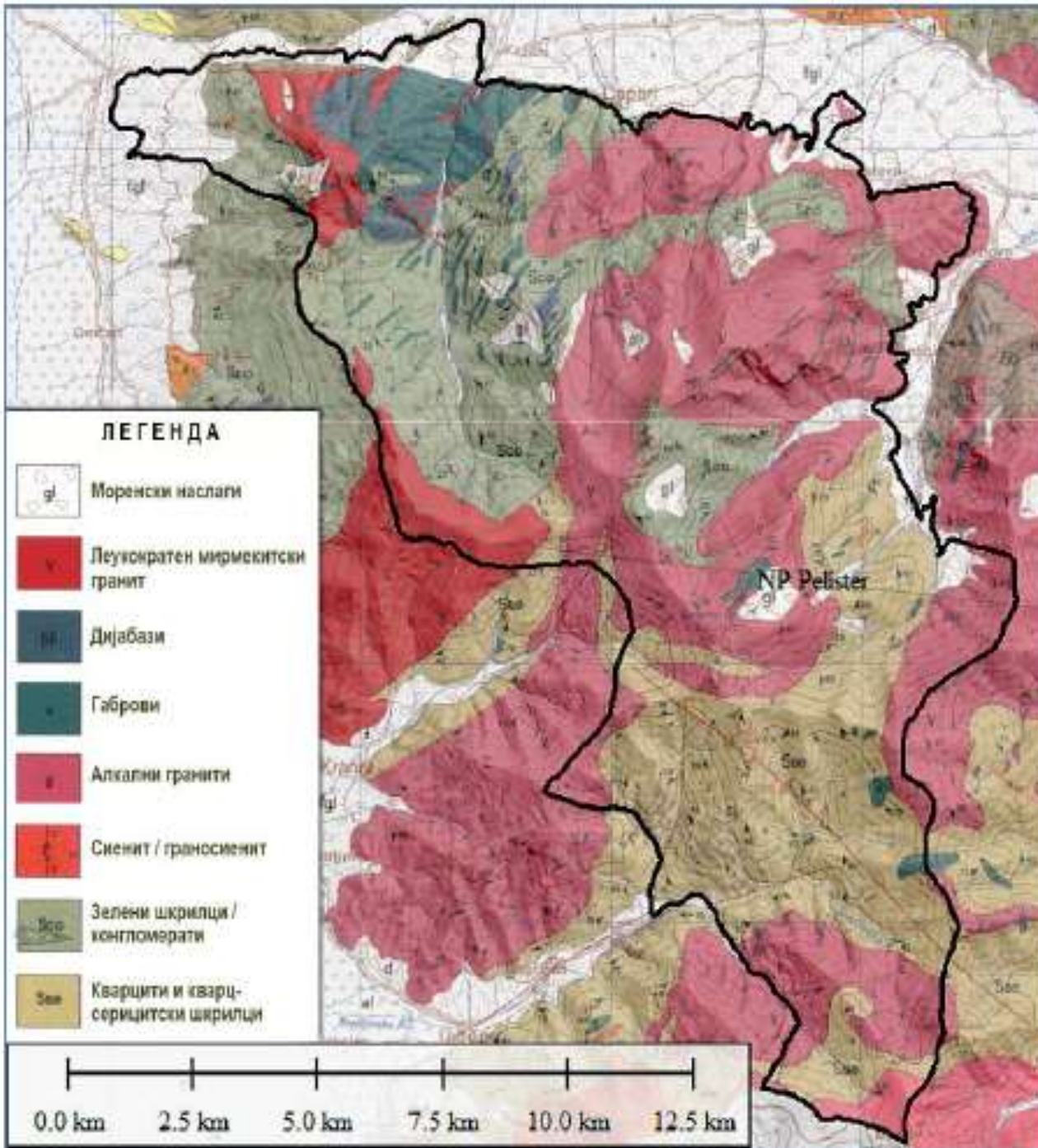
Во Република Северна Македонија од големо значење е Студијата за геодиверзитетот и геонаследството на Република Македонија и други природни компоненти (биолошката и пределската разновидност (2016)

Н.П. Пелистер се протега на планината Баба и опфаќа 37, 99% од нејзината површина. Северно од Паркот се наоѓа регионалниот пат Битола-Ресен и планината Бигла, а на јужната страна Паркот е на десеттина километри од границата со Р. Грција. Источно од Паркот се наоѓа Пелагониската Котлина и градот Битола, а на запад се Преспанската Котлина и градот Ресен. Површината на Н.П. Пелистер изнесува 17 170 ha.

Прогласување како Н.П. Пелистер

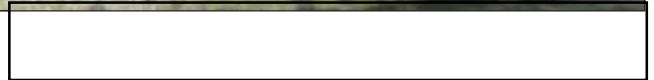
- На 30. 11. 1948 година бил прогласен со “Закон за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина како национален парк” донесен од страна на Президиумот на Народна Република Македонија. Со тоа, Пелистер е првиот национален парк и првото заштитено подрачје во Македонија.
- Во 1965 година, извршено е усогласување со Уставот на С.Р.М. и е извршена измена на називот на Законот во: “Закон за прогласување на шумските предели на планината Пелистер за национален парк”
- Во месец декември 2007 година со посебен закон, дел од планината Пелистер повторно е прогласена за национален парк. (Службен весник на РМ бр. 150/2007).
- Според Законот за заштита на природата, Јавната

Палеозојските пкрлести карпи во Н.П. Пелистер се значително застапени. Според теренските опсервации и лабораториските испитувања се издвоени: серија на кварц-серицитски и зелени шкрилци и фили-тоидна серија. Значителна површина зафаќаат и гранитоидните карпи од палеозојска старост. Како втора основна стратиграфска компонента се тријаските формации и тоа: габрото (пироксенско и амфиболско), дијабази, долерити, како жилни еквиваленти на габродија-базната магма и најмладите мерме-китски гранити.

Палеозојски гранити во Н.П. Пелистер

Тектоника

- На планината Баба (Пелистер) како батолит (примарна структура), низ сложените и повеќефазните тектонски активности се создале секундарни структури и тоа: регионални и локални раседи, антиклинали и синклинали.
- По должината на северната рамка на планината Баба се протега регионален расед или раседна зона.
- Синклиналата Висока Чука
- Пелистерската антиклинала
- Брајчинска антиклинала
- На планината Баба се сретнуваат и одредени метални (Fe, Mn, Cu, Pb, Zn) и неметални (азбест, фелдспати, каолин, кварц, долерит) минерални суровини.

Во опфатот на Н.П. Пелистер има 35 врвови повисоки од 2000 m. Од нив, 5 врва се над 2400 m, 6 врва се помеѓу 2200 m и 2400 m и 24 врва се помеѓу 2000 m и 2200 m.

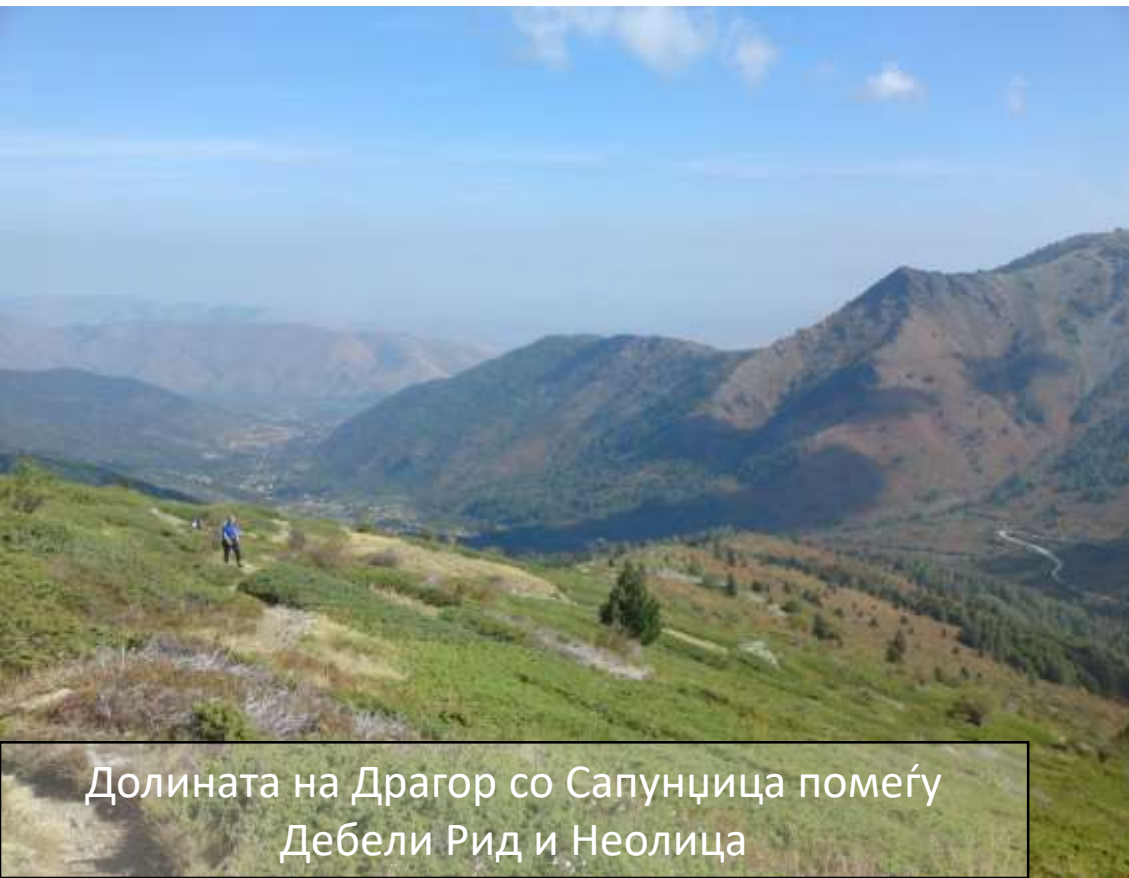
Јужниот (меридијански) дел на главниот планински гребен, помеѓу Муза (2350 m) и Шкамби и Руфес (2196 m). Фото: И. Милевски, 2019

Во северното подножје на планината Баба и Н.П. Пелистер се среќаваат траги на прелимниски долини и флувиоденудациски зарамнини-површи.

Остатоци од високата денудациска површ-зарамнина на околу 1900-2000 m на западната страна на Баба – во сливот на Брајчинска Река. Фото: И. Милевски, 2019.

Неорелјефни форми во Н.П. Пелистер

Глацијален релјеф во Н.П. Пелистер

- Баба Планина (Пелистер) се одликува со присуство на траги од циркна глацијација, со пет јасно изразени цирка:
- Цирк на Големото Езеро (2200-2380 m)
- Цирк на Малото Езеро (2150-2300 m)
- Цирк северно од врвот Пелистер (2200-2600 m)
- Цирк на Орлово Езеро под гребенот Грива (2030-2180 m)
- Циркот Рупа во изворишниот дел на Брајчинска Река (1930-2150 m)
- Регистрирани се два стадијални цирка и тоа под врвот Широко Стапало (2150-2400 m) и слабо изразен стадијален цирк источно од врвот Пелистер (2000-2600 m)

Фото: Драган Колчаковски

Циркот на Големото Езеро

Фото: Драган Колчаковски

Циркот на Малото Езеро

Reliktni ostatoci vo reljefot na pla-ninata, kako rezultat na pleistocenata glaci-jacija se nekol-kute cir-kovi i natalo`enite morenski naslagi.

Циркот Рупа во изворишниот дел на Брајчинска Река. Фото: И. Милевски, 2019

Периглацијален релјеф во Н.П. Пелистер

- На планината Баба, за време на Wurm glacijalot najmarkantno bila izrazena periglacialnata morfogeneza.
- Nejzinite granici vo severniot, severoisto~niot i isto~niot del na planinata se dvi`ele помеѓу 1.000 i 2.000 m viso~ina, dodeka na zapadnata strana ovaа zona zapo~nuvala od 1.200 - 1.300 m, a dostignuvala viso~ina neшто над 2.200

Највпечатливи периглацијални релјефни форми се **камените реки**

- **камени мориња**
- **нивацциони циркови**
- **лавински коридори**
- **слизнати блокови**

Фото: Драган Колчаковски

Лавински коридори

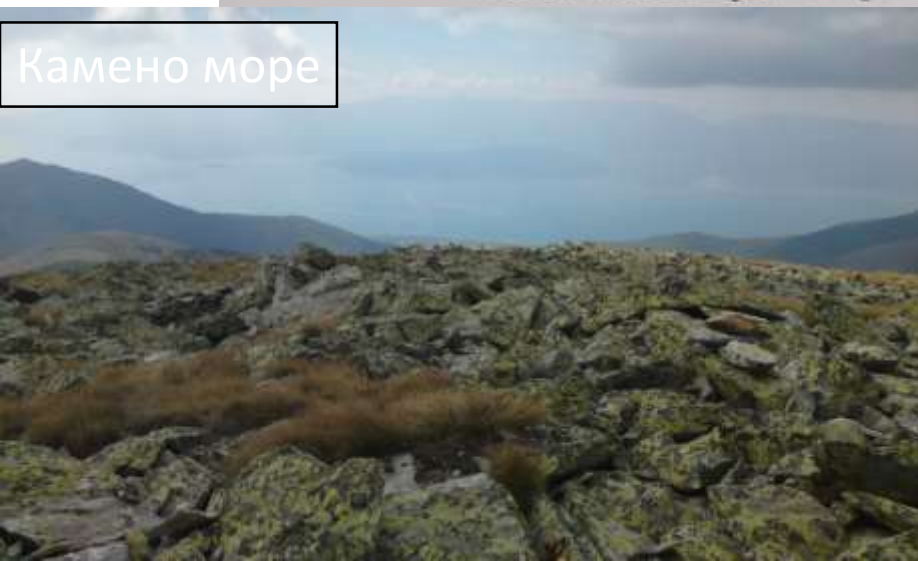
Нивационен цирк

Камено море

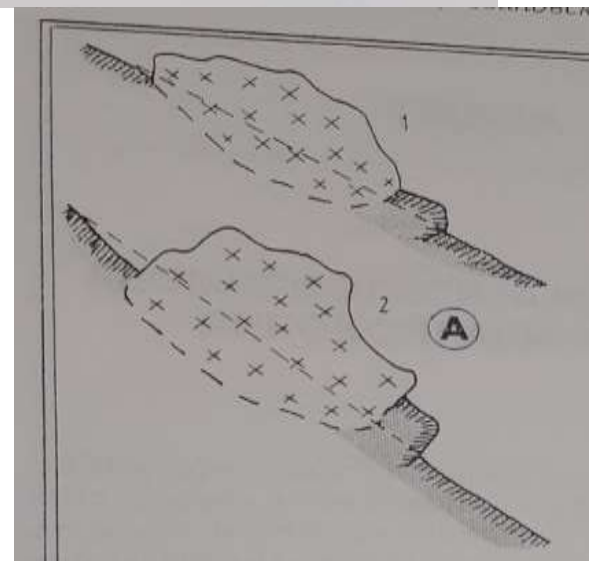
Фото: Драган Колчаковски

Сл. 27, Слизнаји блок (2.200 т) на њланинаја Пелисџер, југозајадно од Малојо Езеро (2.180 т) изгґраден од њалеозојски гґранији.

Камено море

Хидрографски карактеристики на Н.П. Пелистер

- На просторот на Н.П. Пелистер поминуваат Брајчинска Река, реките Боројца, Губишица и Дрмишар, Езерска Река, реките Зли Дол и Крива Кобила, Кранска Река, Маловишка Река, Магаревска Река, Манастирска Река, реките Марушица и Мала Корија, Ржанска Река, реките Станишар, Стара Бука и Сапунџица, Црвена Река и други реки.
- Во Н.П. Пелистер позначајни се глацијалните езера. Василевски (2005) ги евидентирал и дава детални податоци за 8 планински езера, од кои 3 постојани, 3 периодични и 2 повремени езера.

Изворишен дел на Црвена река

Фото: Драган Колчаковски

Еден од бројните планински потоци на северната страна на НП „Пелистер“. Фото: И. Милевски, 2017

Големо Езеро- 2218 m

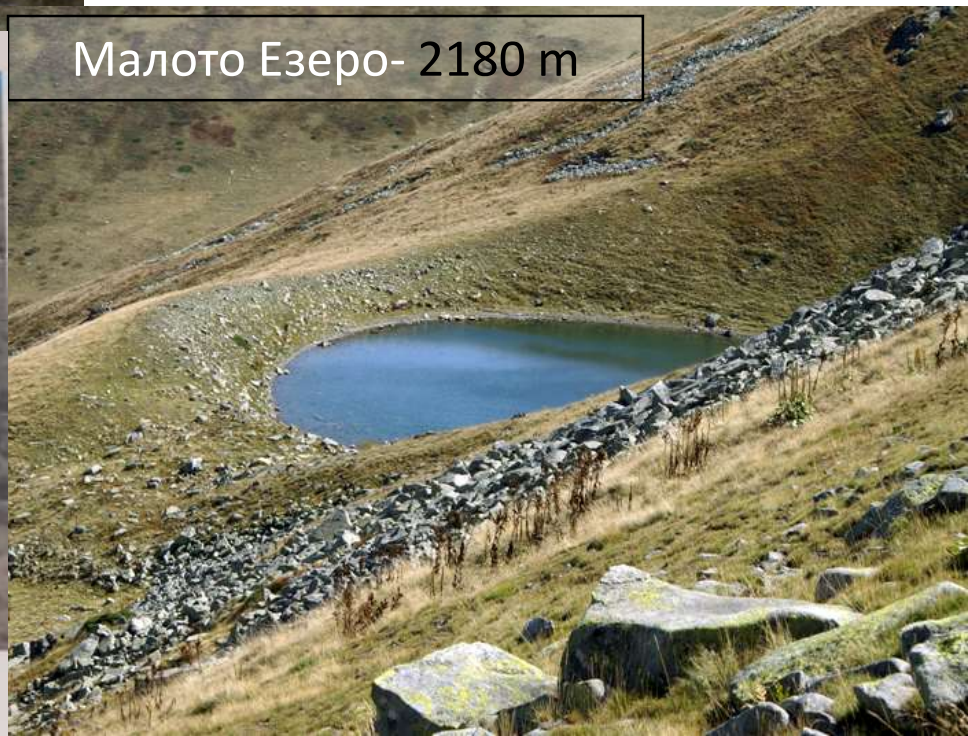

Постојани езера

2100 m

Малото Езеро- 2180 m

Орлови Бари- 2039 m

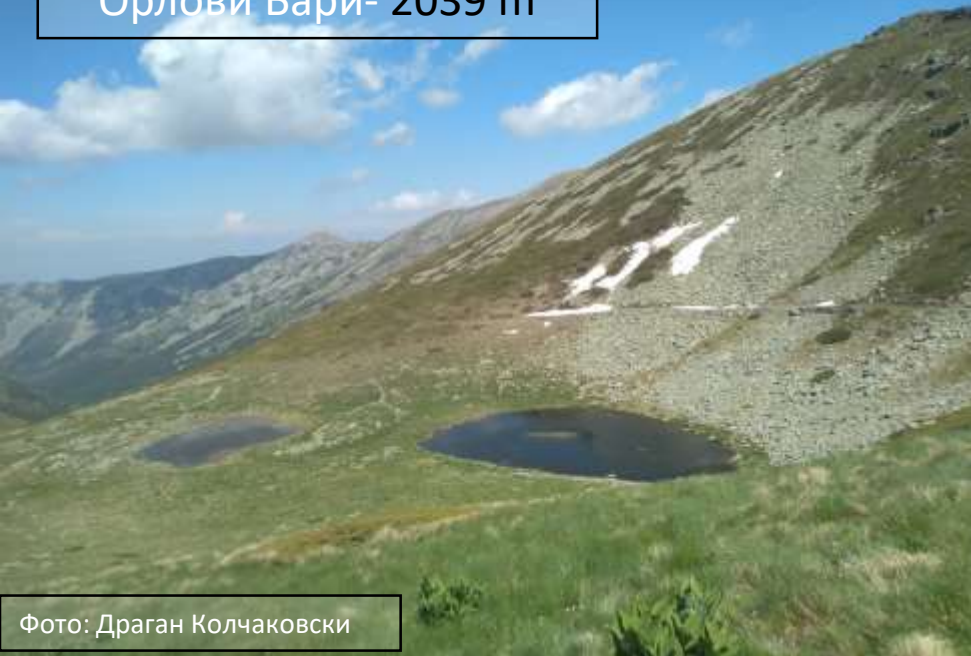

Фото: Драган Колчаковски

2200 m

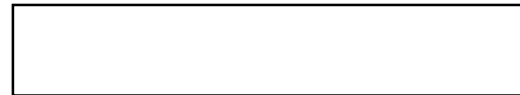

Фото, Езеро Осумка (25.05.1996 г). Снимил: Д. Василески
Photo, Lake Osunka (30.08.2003). Photo by: D. Vasilovski

2220 m

Фото, Езеро Волница 2 (30.08.2003). Снимил: Д. Василески.
Photo, Lake Volnica 2 (30.08.2003). Taken by: D. Vasilovski.

Типови почви во Н.П. Пелистер

- Националниот парк Пелистер изобилува со голема хетерогеност на педогенетски фактори, што условува големо разнообразие на почвениот покривач.
- Во подножјето на падините во Н.П. Пелистер се застапени **колувијални почви**.
- На брановидно-ридските релјефни форми и езерски тераси се среќаваат површини под **лесивирани почви**.
- На планинските страни се среќаваат **ранкери, лептосоли, комплекс од кафеава шумска почва, лептосол, регосол и комплекси од лептосоли и регосоли**.

Геопојавите како туристички мотив

- Врвот Пелистер (2601 m)
- изворишниот дел на Црвена Река
- изворишниот дел на Сапунџица
- цирковите на Големото и Малото Езеро
- глацијалните езера
- Камените реки
- Камените мориња и многу други

<https://park-pelister.com/>